

DERLEME / REVIEW

Kahramanmaraş ve Hatay Depremlerinin Düşündürdükleri: Suriyeli Mültecilerin Yer Seçim Kararlarının Deprem Tehlikeleri ve Riskleri Açısından Değerlendirilmesi

Reflections on Kahramanmaraş and Hatay Earthquakes: Evaluating Syrian Refugees' Location Choices in terms of Earthquake Hazards and Risks

 Zerrin Ezgi Haliloğlu Kahraman^{1,2}

¹Çankaya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara

²Cenevre Lisansüstü Enstitüsü, Ticaret ve Ekonomik Entegrasyon Merkezi, Cenevre

ÖZ

Türkiye hem üzerinden geçen çeşitli fay hatları nedeniyle sismik olarak aktif bir ülke hem de başta coğrafi konumu ve benimsediği politikalar neticesinde dünyada en çok mülteciye ev sahipliği yapan bir göç ülkesidir. Şubat 2023'te yaşanan depremlerin düşündürdüğü konulardan biri, ülkemizde geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin bu depremlerden ciddi şekilde etkilenmiş olabileceğidir. Bu kapsamda bu çalışma Suriyeli mültecilerin yer seçim süreçlerini deprem tehlikesi ve riskleri açısından incelemeyi hedeflemiştir. Bunun için Suriyelilerin yer seçim kararlarını kent, yerleşim bölgesi ve konut ölçeklerinde, Suriyelilerin toplumsal nitelikleriyle birlikte değerlendirilmiştir. Farklı ölçek ve boyutlarda deprem tehlike ve risklerine dair ipuçlarına ulaşabilmek için, Suriyeli mültecilerin yer seçimleri, gündelik yaşantıları, konut memnuniyetleri, bütünlükleri ve yaşam kaliteleri konularına odaklanan hem araştırmacının kendi çalışmaları ve ilgili yazındaki araştırmalar hem de Göç İdaresi Başkanlığı'nın kamuya açtığı istatistikler sentezlenmiştir. Bulgular, Suriyeli nüfusun büyük bölümünün deprem tehlikesi içeren kentlere dağılmış olduğunu ve böylece bu kentlerdeki depremden etkilenebilecek nüfusun arttığını, bu durumun Suriyeliler için olduğu kadar ilgili kentler açısından da önemli riskler taşıdığını göstermiştir. Diğer yandan, Türkiye'de kentlere dağılan Suriyelilere yönelik konut ve yerleştirme politikalarının olmayışı, onları barınma ihtiyaçlarını karşılama konusunda kendi sorumluluklarını almaya zorlamıştır. Bu durum, kaynakları sınırlı Suriyelileri kentle-

ABSTRACT

Turkey is both a seismically active country due to the complex combination of important fault lines passing through it, and a country of migration hosting the largest refugee population in the world. One of the concerns raised after the earthquakes of February 2023 is the possible serious impacts of earthquakes on Syrian refugees. Within this framework, this study aimed to examine the location choice processes of Syrian refugees in reference to earthquake hazards and risks. To do this, it evaluated the location choice decisions of Syrians at the city, settlement area and housing scales together with their social characteristics. The researcher's own studies on location choice, everyday life, residential satisfaction, integration and quality of life of Syrian refugees, and related research in the literature, as well as statistical data obtained from the website of the Presidency of Migration Management, were synthesized to reach hints about earthquake hazards and risks at different scales and dimensions. The findings of the study indicated that the majority of the Syrian population is dispersed in earthquake-prone cities, which increases earthquake risks for both the Syrian population and these cities. On the other hand, the lack of housing and settlement policies for Syrian refugees scattered throughout Turkish cities has forced them to take responsibility for meeting their own housing needs. This has led Syrian refugees having limited financial resources to resettle in poor/

Geliş tarihi: 10.03.2023 Revizyon tarihi: 28.07.2023
Kabul tarihi: 10.09.2023 Online yayımlanma tarihi: 06.10.2023
İletişim: Zerrin Ezgi Haliloğlu Kahraman
e-posta: ekahraman@cankaya.edu.tr

 TMMOB
Şehir Plancıları Odası

rin yoksul/gelişmemiş ve/veya yasal olmayan yerleşim bölgelerinde, düşük malzeme kalitesine sahip, bakımsız, sağlıksız koşullar ve yapısal problemler içeren afet riski olan konutlarda yaşamaya itmiştir. Ayrıca geniş aile yapıları, nüfuslarının büyük kısmının kadın, çocuk ve yaşlı gibi kırılgan grupları içermesi ve kent içi/ kentler arası izinsiz hareketlilikleri ve ülkede kayıtsız yaşayan grupları nedeniyle Suriyeliler hakkında yeterli bilgi sahibi olunamaması Suriyelilerin depremlerden olumsuz etkilenme riskini arttırmaktadır.

Anahtar sözcükler: Deprem riski; deprem tehlikesi; Suriyeli mülteciler; Türk şehirleri; yer seçim kararları.

underdeveloped and/or illegal settlement areas of cities where they live in low-quality, neglected, unhealthy, and structurally problematic houses having disaster risks. Moreover, Syrians' large family size, vulnerable groups including women, children and elders, and our inadequate knowledge on Syrian refugees due to their unauthorized movements within and between cities and their unregistered groups have increased their risk of being adversely affected by earthquakes.

Keywords: Earthquake risks; earthquake hazards; Syrian refugees; Turkish cities; location choice decisions.

Giriş

Afetler, toplumlar ve yerleşim alanları üzerinde olumsuz etkiler yaratan, yaşamsal faaliyetlerin yavaşlamasından durmasına kadar farklı neticeleri olabilen, kaynakların zarar görmesine ve can ve mal kayıplarıyla sonuçlanabilen ani, müdahale ve mücadele gerektiren olaylardır. Deprem, sel, toprak kayması gibi çok bilinen doğal afetler kadar salgın hastalıklar ve iklim krizi de birer afettir. Fakat Türkiye'nin dünyadaki en etkin deprem kuşaklarından biri olan Akdeniz-Alp-Himalaya deprem kuşağı üzerinde yer alması (AFAD, 2022), hasar verebilecek deprem bölgelerinin ülkenin toplam yüzölçümünün %84'ünü kaplaması ve bu bölgelerde yaşayan nüfusun ülke nüfusunun %86'sını oluşturması (Türkoğlu, 2001) deprem afetlerini ülkemiz için çok daha hassas bir konu haline getirmektedir. Depremler, öncesi, anı ve sonrası ile ele alınan, risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme gibi aşamaları ile çok çeşitli çalışmalarını içeren ve farklı disiplinlerin katkı sunduğu bir alandır. Bu çalışmalar için toplumsal etkilerin belirlenmesi, bunun için de toplumdaki farklı etki gruplarının tespit edilmesi hayati bir yerdedir (Tierney, 2019). Bu kapsamda, diğer afet türlerinden olduğu gibi depremlere odaklanan çalışmalar için toplumun farklı kesimlerine ait niteliklerin deprem riskleri bağlamında deşifre edilmesi kritik önemdedir. Bu hassasiyet içinde, bu çalışmayı yapmak için araştırmacıyı harekete geçiren hususlardan ilkinin, uzun zamandır üzerinde çalıştığı Suriyeli mülteciler¹ özelinde bu çözümlemeyi yapmak oluşturmaktadır.

Bu makaleyi yazma sorumluluğu yaratan diğer bir unsur ise Şubat 2023 içerisinde meydana gelen Kahramanmaraş ve Hatay merkezli, 11 ilimizi ciddi şekilde etkileyen, büyük can ve mal kayıplarına neden olan depremlerdir. Şu ana kadar ülkemizde gerçekleşen ya da gerçekleşebilecek depremleri konu alan, çeşitli kentlere ve yörelere ilişkin onlarca çalışma yapılmış, önemli bulgular elde edilmiş, stratejiler geliştirilmiş ve eylem adımları belirlenmiştir. Farklı uzmanlık alanlarının odaklandığı bu çalışmalar deprem öncesi, sonrası ve sonrası için üretilebilecek çoğu bilgiyi çoktan ortaya koymuş durumdadır. Fakat son yaşanan deprem felaketleri her araştırmacının kendi uzmanlaştığı alandan depreme ilişkin değerlendirme yapması ve bilgi üretmesi sorumluluğunu bir kez daha gündeme getirmiştir.

Bu sorumluluğu hissederek, bu çalışmada araştırmacının Suriyeli mülteciler üzerine son yedi yıldır yaptığı araştırmaların ışığında, ilgili yazının da katkısıyla bir değerlendirme sunması hedeflenmiştir. Ülkemizdeki Suriyeli mülteciler ve deprem konularına bir arada odaklanan çalışmaların az oluşu da bu makalenin ortaya çıkmasında önemli bir etkidir. Son gerçekleşen deprem felaketlerine ilişkin henüz bir alan araştırması yaparak bu çalışmayı desteklemek mümkün olmasa da, Suriyeli mültecileri konu alan yazındaki çalışmaların bulgularını deprem tehlikeleri ve riskleri çerçevesinde okumaya çalışmak gerekli ve anlamlı bir çaba olacaktır.

Yukarıda tanımlanan sorumluluklar neticesinde bu çalışmada, Suriyeli mültecilerin yer seçim kararları deprem tehlikesi² ve deprem riskleri³ açısından incelenecektir. Bu inceleme için Suriyeli mültecilere özel farklı süreçleri ele alan hem araştırmacının kendi çalışmaları hem de yazındaki çalışmalar analiz edilerek, Suriyelilerin yer seçim kararlarında etkili olan unsurlar belirlenecek, yerleşme eğiliminde oldukları kentlerin, yerleşim alanlarının, barınma olanaklarının ve toplumsal niteliklerinin taşıdığı deprem tehlikeleri ve risklerinin neler olabileceği sorusuna yanıt aranacaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada öncelikle mültecilerin yer seçim süreçlerine ilişkin bir yazın taraması sunulacak, ardından Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin nitelikleri ve kent, yerleşim alanı ve konut ölçeklerinde yer seçim kararları deprem tehlikeleri ve depremden etkilenme riskleri kapsamında değerlendirilecektir. Sonuç kısmında bu değerlendirmede ön plana çıkan hususlar derlenecek, bu alanda gerçekleştirilebilecek sonraki çalışmalara yön verebilecek bir çerçeve sunulacaktır. Bu çalışmanın tespitlerinin afet risklerini azaltmak konusunda çalışmalar yapan çeşitli meslek gruplarına, kurumlara ve mülteciler konusunda yapılacak araştırmalara katkı sunması beklenmektedir.

Yazında Mültecilerin Yer Seçim Karar Süreçleri

Mültecilerin anavatanlarından ayrılıp, bir başka ülkeye yerleşme süreçlerinde karşılaşılabilecekleri yapısal koşulları ve/veya mültecilerin öznelliklerini vurgulayan farklı teoriler bulunmaktadır. Bu teorilerin ortak özelliği sürecin mültecilerin kendi ülkelerini terk etme kararı ile başlaması, yerleşilecek

¹ Bu çalışmada, ülkemizde "geçici koruma" statüsü altında bulunan Suriyeliler "Suriyeli mülteciler" olarak adlandırılacaktır.

² Depremden kaynaklanan yer hareketinin belli bir yer ve zamanda oluşma ihtimali (AFAD, 2022).

³ Deprem durumunda fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıpların gerçekleşme ihtimali (AFAD, 2022).

yere karar vermeleriyle devam edip, belli bir yere yerleşmeleriyle sona ermesidir (Kahraman, 2022-LC). Mültecilerin yerleşim kararını birbiriyle ilişkili farklı dinamikler şekillendirmektedir. Bu dinamiklerin arkasında bağlama göre değişen çok çeşitli fırsatlar, kısıtlar ve beklentiler yatmaktadır. Çok katmanlı ve çok ölçekli bu karmaşık süreç içinde gerçekleştirilen yer seçimi kimi zaman mültecilerin ülkelerindeki ilgili sorundan kurtulmak için acilen verilmiş bir kararı, kimi zaman esas erişilmek istenen ülke için bir geçiş dönemini, kimi zaman da kalıcı bir yaşam kurma niyetlerini içermektedir.

Mültecileri göç etmeye yönelten sebepler arasında savaş, iklim değişikliği, afetler, ekonomik sorunlar, insan hakları ihlalleri, güvenlik kaygıları ve politik baskılar yer almaktadır (örn. Mallet ve Hagen-Zanker, 2018; Zimmermann, 2010). Kendilerine alternatif rotalar arayan mültecilerin yer seçimlerinde en öncelikli olan yaşamları üzerinde tehdit yaratan ortamdan uzaklaşabilmek ve en kısa zamanda güvenli bir bölgeye ulaşabilmektir (Kahraman, 2022-LC). Göç edilecek ülkenin mültecilerin anavatanlarına olan coğrafi yakınlığı, ülkenin erişilebilirliği ve kültürel benzerliği karar sürecinde etkili diğer önemli unsurlardır (Akesson ve Coupland, 2018; Balkan ve Tumen, 2016). Bu sebeple komşu ülkeler (Crawley ve Hagen-Zanker, 2019) ve sınır kentler (Akesson ve Coupland, 2018) mültecilerin yer seçim süreçlerinin en gözde noktalarıdır.

Yer seçim kararlarının şekillenmesinde mültecilere yönelik uygulanan politikalar, belirlenen yasal çerçeve ve haklar da kritik bir yere sahiptir (Zimmermann, 2010). Bu unsurlar göç edilebilecek alternatif ülkelerin, ülkesini terk eden mülteci gruplara kapılarını açmak konusunda geliştirdikleri politikalar, sundukları yasal statüler ve bu statüler kapsamında tanımladıkları hak ve sorumluluklar çerçevesi olarak açıklanabilir (Crawley ve Hagen-Zanker, 2019). Bu çerçevenin parçası olarak, hedef ülkenin sunduğu kamusal hizmetler ve insani yardımlara erişim yerleşim tercihlerini yönlendirebilir (Balkan ve Tumer, 2016). Burada vurgulanması gereken bir başka konu da göç edilmek istenen ülkenin yerleştirme, konut ve çalıştırma politikaları ve ilişkili olarak mültecilerin iş ve konut pazarına erişim olanaklarıdır (Güngördü ve Kahraman, 2021; Zimmermann, 2010). Bu kapsamda büyük ve metropoliten kentler mülteciler için önemli çekim noktaları haline almaktadır (Haberfeld vd, 2019). Bu kentler mülteciler için çeşitli kentsel hizmetlerin ve bütünleşme politikalarının yer alma ihtimalinin yüksek olduğu yerleşim alternatifleridir (Balcılar ve Nugent, 2018). Ayrıca, nüfusun çeşitli ve yoğun olduğu bu kentler benzer gruplarla bir arada yaşayabilme (Åslund, 2005) ve kayıtsız mülteciler için görünmez olma imkânı da sunmaktadır (Kahraman, 2022-LC). İş imkânlarının çeşitliliği, mülteciler için uygun sektörlerin varlığı ve iş olanaklarına yakınlık seçilen kentin ve yerleşim bölgesinin belirlenmesinde oldukça etkilidir (Crawley ve Hagen-Zanker, 2019; Zorlu ve Mulder, 2008). Belediyelerin barınma politikalarının parçası olan barınma araçlarına (sosyal konut, kira yardımı vb.) ek olarak, konuta erişim ve konutun ödenebilir-

liği konuları da yerleşilen kentin ve bölgenin seçiminde belirleyici olabilir (Carter ve Osborne, 2009). Bu durum özellikle finansal kaynakları yeterli olmayan mülteciler için ucuz konutta erişebilecekleri, çoğunlukla düşük kaliteli konut stokunun bulunduğu bölgeleri ve barınma alternatiflerini cazip hale getirmektedir (Moawad ve Andres 2020; Wilkinson vd 2020).

Mültecilerin yer seçim kararını kolaylaştıran önemli bir diğer faktör ise göç edilmek istenen ülke/kent/yerleşimdeki aile, ak-raba ya da hemşerilerin yani sosyal ağların varlığıdır (Åslund, 2005; Zorlu ve Mulder, 2008). Göç sürecinin başından yerleşim aşamasına kadar dayanışma, destek ve birliktelik mekanizması olarak hizmet veren bu ağlar, mültecilerin kümelendiği alanların oluşmasına katkıda bulunur. Bu alanlar yeni gelen mülteciler için de çok çekici alanlardır (Aradhya vd., 2017). Bu alanlar mültecilere özel bilgiye, iş ve konut piyasasına ve hizmetler ve ürünlere erişimi kolaylaştıran niteliklere sahiptir (Kahraman, 2022-LC). Diğer yandan bu alanlar, mültecileri kentin diğer bölümünden koparan ve toplumsal bütünleşmeyi zorlaştıran alanlardır (Zorlu ve Mulder, 2008).

Mültecilerin yer seçimlerine ilişkin yukarıda özetlenen unsurların politik, ekonomik, sosyal ve mekânsal nitelikler sergilediği ve çok boyutlu bir yapıda olduğu anlaşılmaktadır. Yer seçim süreci tüm bu boyutların birlikteliği içinde ve mültecilerin kendi sosyo-ekonomik niteliklerinin etkisi altında (Crawley ve Hagen-Zanker, 2019) gerçekleşmektedir. Bu kapsamda ilgili yazın göç edilecek ülke kadar kentin, yerleşim bölgesinin ve konutların çeşitli niteliklerinin yer seçim kararında etkili olduğunu göstermektedir. Sonraki bölümde ülkemizde Suriyeli mültecilerin, yer seçim kararlarının ve yerleşim alanlarının farklı ölçeklerde nitelikleri özellikle ülkemizde son dönemde yaşanmış olan Kahramanmaraş ve Hatay merkezli deprem felaketleri göz önünde bulundurularak, deprem tehlikeleri ve riskleri açısından değerlendirilecektir.

Ülkemizde Suriyeli Mülteciler ve Yer Seçim Kararlarının Deprem Tehlikesi ve Riskleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Türkiye geçici koruma ve uluslararası koruma statüsü altında 4 milyonu aşan mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır (UNHCR, 2022). Ülkeye gelen bu nüfusun menşe ülkelerine bakıldığında Suriye, Irak, Afganistan, Ukrayna, İran ve Somali öne çıkmaktadır. Türkiye bir komşu ülke olarak ve mültecilere yönelik uyguladığı politikalar neticesinde, özellikle Ortadoğu ülkelerindeki savaşlar ve politik gerilimler nedeniyle pek çok mülteci ve sığınmacının göç ettiği bir ülke haline almıştır. Bu kapsamda ülkemizde geçici koruma statüsü altında bulunan 3,5 milyondan fazla Suriyeli bulunmaktadır (GİB, 2023). Suriyelilerin ülkemizde koruma statüsü altında bulunan en büyük nüfusa sahip olması nedeniyle bu bölümdeki tartışma Suriyeli mülteciler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Fakat tartışmanın önemli kısmının özellikle Irak, Afganistan ve Somali kökenli grupların büyük bölümü için geçerli olacağı düşünülmektedir.

Suriye’de 2011 yılında başlayan politik çalkantıların ve iç savaşın can güvenliğini tehdit etmesi Suriyelilerin ülkeden ayrılışlarını zorunlu kılmıştır. Türkiye’nin uzun süre uyguladığı açık kapı politikası, sunduğu haklar (yasal statü, hizmetler, yardımlar vb.) ve Suriye’yle sınır komşusu olması kadar Avrupa’ya geçiş için transit bir ülke niteliğinde oluşu ülkemizi Suriyeli mülteciler için önemli bir sığınak haline getirmiştir (Balcılar ve Nugent, 2019; Balkan ve Tumen, 2016; İçduygu ve Nimer 2020; Kahraman, 2022-LC). Bunlar dışında Türkiye’deki yaşam maliyetlerinin görece düşük oluşu (Mallet ve Hagen-Zanker, 2018), mevcut bağlantılar ve sosyo-ekonomik ağlar (Şimşek, 2020; Kahraman, 2022-LC), iki ülke arasındaki kültürel yakınlık (Rottmann ve Kaya, 2021) gibi nedenler Türkiye’yi pek çok açıdan Suriyelilerin yer seçim süreçlerinde cazip kılmıştır.

Kısa zamanda dünyada en çok mülteciye ev sahipliği yapan ülke halini alan Türkiye’de, Suriyeliler geçici koruma statüsü altında tanımlanmıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne geçici koruma kapsamına alınması karar verilen Suriyelilerin, buldukları ildeki İl Göç İdaresi Müdürlüğü’nde kayıt işlemlerini tamamlamaları gerekir. “Geçici koruma kimlik belgesi” almaya hak kazanan mülteciler Türkiye’de kalış hakkını elde ederler ve sağlık, eğitim ve sosyal yardım başta olmak üzere kayıtlı oldukları ilde kendilerine sunulan temel hak ve hizmetlerden yararlanabilirler (Mülteci Hakları Merkezi, 2017). Suriyeliler bu belgeyi aldıktan altı ay sonra çalışma izni için başvuruda bulunabilirler (GİB, 2023). Bu statü barınma haklarına ilişkin yasal bir çerçeve getirmemekle birlikte, Türkiye’nin Suriyelilerin barınma soruna ilişkin getirdiği çözüm, göçün başladığı ilk yıllarda sınır kentlerinde barınma merkezlerinin kurulması şeklinde olmuştur. Bu kapsamda, 2011–2013 arasında 10 kentte, 26 barınma merkezi inşa edilmiştir (Kirişçi, 2014). Mültecilerin sağlık, eğitim, altyapı ve beslenme ihtiyaçlarının karşılandığı bu merkezler (Baban vd, 2017) göçün ilk dönemi için Suriyelilerin yer seçiminde etkili olmuştur. Fakat başta fiziksel ortam koşulları, kalabalık ve iş olanaklarına erişememek bu barınma merkezlerinin cazibesini yitirmesine neden olmuştur (Baban vd, 2017). Bir başka afet dönemi olan Coronavirus dönemi hijyen koşulları açısından barınma merkezlerinin riskli alanlar olduklarını göstermiştir (Moawad ve Andres 2020). Bu durum depremin hemen sonrasında hijyen koşullarını sağlamanın zor olduğu dönemler (Öztürk vd., 2004) için de bu sorunun geçerli olacağına dair ipuçları vermektedir.

Barınma merkezlerinin olumsuz koşullarına ek olarak kentlerde özellikle işgücü piyasasının imkânlarının yarattığı çekicilikler ve Suriyelilerin hayatlarını bağımsız devam ettirme ve sosyal ağlara yakın olma arzuları kentlerde yer seçmeye başlama kararlarına katkıda bulunmuştur (Şimşek, 2020; Kahraman, 2022-LC). Suriyelilerin kentlere dağılması nedeniyle barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeli nüfus ve buna bağlı olarak barınma merkezlerinin sayısı zamanla azalmıştır. 2023 yılının Şubat ayı verilerine göre, ülkemizdeki barınma merkezlerinin sayısı yediye düşmüştür. Bu barınma merkezleri son depremlerden etkilenen Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis ve Os-

maniye illerinde bulunmaktadır. Bu merkezler sağlıklı yaşam ortamlarının sağlanmasının zor olduğu ve çeşitli başka riskleri de içeren nitelikte olmalarına karşın, sundukları barınma ortamı nedeniyle deprem riskleri açısından çok daha güvenli alanlardır. Ayrıca bu merkezlerde yaşayan Suriyelilerle ilgili afet durumunda bilgiye erişmenin, onlara deprem öncesi, esnası ve sonrasında bilgi sunmanın ve yardım ulaştırmanın kentlerin geri kalanına göre daha kolay olacağı öngörülebilir. Buna göre son yaşanan depremlerde deprem esnası ve sonrası çalışmalarından kesin fayda bulacağına inanabileceğimiz, yani barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeli nüfus, ülkedeki toplam kayıtlı Suriyelilerin %1,4’ü kadardır. Buna karşın kentlere dağılan kayıtlı Suriyelilerin sayısı 3.453.497’dir (GİB, 2023).

Bu noktada kentlere dağılan Suriyeliler için uygulanan prosedürlere bakmak kentlerde yaşayan Suriyeliler için depremlerin etkilerini anlayabilmek açısından anlamlı olacaktır. Barınma merkezleri dışında yaşamak isteyen Suriyeliler adres bilgilerini yetkili makamlara bildirmekle yükümlüdür. Geçici koruma statüsüne sahip olmak ülkede ikamet etme izni almış olmak anlamına gelmemektedir. Bu izni alabilmek 6458 sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” uyarınca belirlenen gerekliliklerin karşılanmasına bağlıdır (Mülteci Hakları Merkezi, 2017). Suriyeliler kayıtlı oldukları illerde yaşamak zorundadır, istedikleri zaman şehir değiştiremezler. Şehir değiştirmek için İl Göç İdaresi Müdürlüklerinden izin almaları gerekir. 2022 yılı itibarıyla ülkemizin seyreltme politikasının parçası olarak bazılarından önemli faydalarının geçtiği (örn. Düzce, Sakarya, Hatay, Yalova) 16 ilde, belirli ilçeler ve mahalleler (toplam 1.169 mahalle) yeni yabancı kaydına tamamen kapatılmıştır (Mülteciler Derneği, 2023; T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022). Fakat gerek kayıtsız mültecilerin varlığı gerekse izinsiz kentler arası dolanımlar ve kent içi hareketlilik, Suriyeli mültecilerin kentlere göre ve kent içi dağılımları konusunda net bilgiye ulaşmayı zorlaştırmakta, kamuya açık bilginin sınırlı oluşu afetler ve acil durumlarda bir değerlendirme yapmayı güçleştirmektedir.

Yine de kayıtlı Suriyeliler üzerinden, mültecilerin yerleştikleri şehirler bazında deprem tehlikeleri ve riskleri açısından bir değerlendirme yapmak faydalı olacaktır. Suriyeli mülteciler bugün ülkenin 81 iline de dağılmış durumdadır. Nüfuslarının en yüksek olduğu iller arasında Gaziantep, Urfa, Hatay, Kilis gibi Suriye sınırına yakın kentler, İstanbul, Bursa, Ankara gibi metropoliten kentler ve İzmir, Mersin gibi kıyı kentler bulunmaktadır (Tablo 1). Ülkemizden geçen aktif fay hatlarının bulunduğu harita incelendiğinde, mültecilerin deprem bölgelerinde yoğunlaştıkları (Şekil 1) ve yerel halk kadar depremlerden olumsuz etkilenme riskiyle karşı karşıya oldukları anlaşılmaktadır. Suriyelilerin, göçün özellikle ilk yıllarında ülkenin Suriye sınıra ve geçici barınma merkezlerine yakın (Balkan ve Tumen, 2016), deprem tehlikesi taşıyan illerine yerleşmesi bu bölgelerde yaşayan toplam nüfusun dağılımını değiştirmiştir (Wilson ve Paradise, 2018). Dolayısıyla, bu durum Şubat 2023’te gerçekleşen Kahramanmaraş ve Hatay merkezli son depremlerden etkilenen nüfusun yoğunluğunu artırmıştır.

Tablo 1. Türkiye'deki geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin en kalabalık olduğu 25 ildeki ve Şubat 2023 depremlerinden etkilenen illerdeki nüfus dağılımları⁴

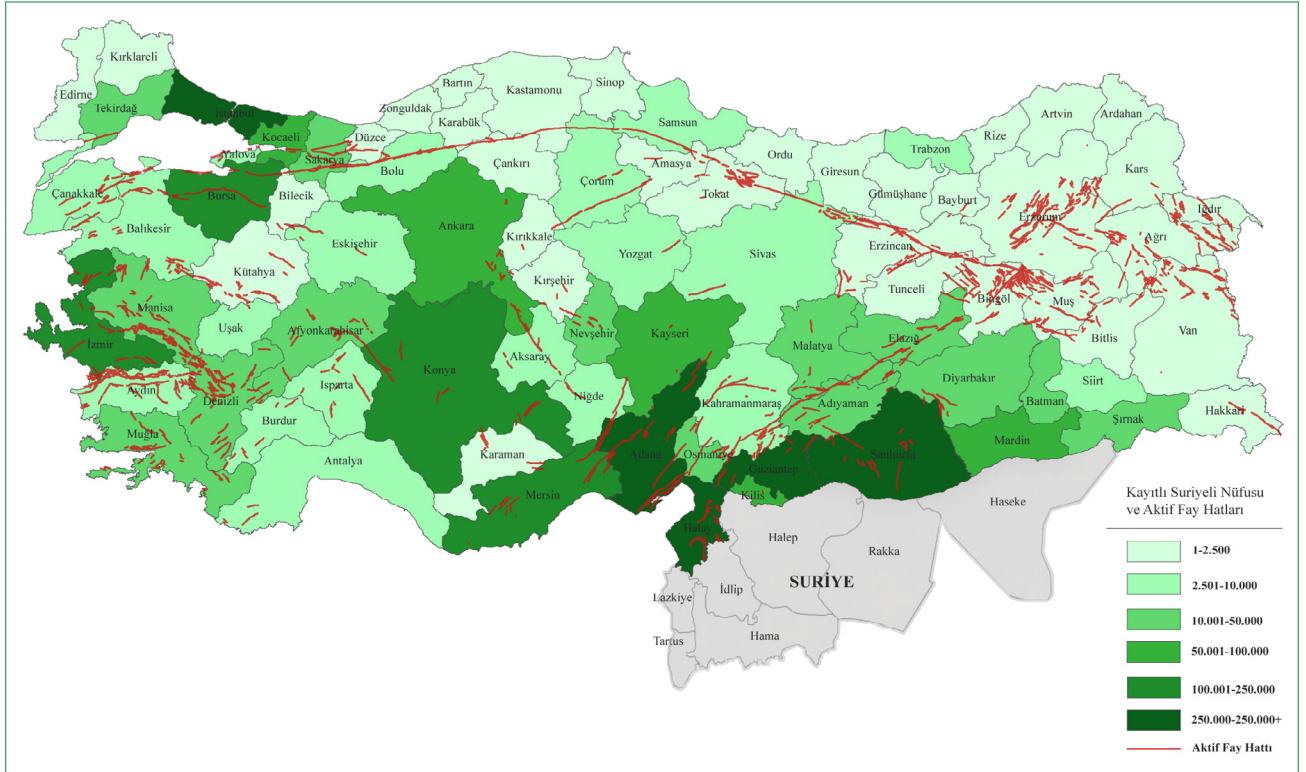
İller	Kayıtlı Suriyeli nüfusu (S)	Yerel nüfus (Y)	Toplam nüfus (S+Y)	Kayıtlı Suriyeli nüfusunun toplam nüfusa oranı (%)
1 İstanbul	536.171	15.840.900	16.377.071	3,27
2 Gaziantep	460.150	2.130.432	2.590.582	17,76
3 Şanlıurfa	368.223	2.143.020	2.511.243	14,66
4 Hatay	354.648	1.670.712	2.025.360	17,51
5 Adana	250.711	2.263.373	2.514.084	9,97
6 Mersin	237.466	1.891.145	2.128.611	11,16
7 Bursa	182.806	3.147.818	3.330.624	5,49
8 İzmir	143.957	4.425.789	4.569.746	3,15
9 Konya	120.225	2.277.017	2.397.242	5,02
10 Ankara	93.544	5.747.325	5.840.869	1,6
11 Kahramanmaraş	91.640	1.171.298	1.262.938	7,26
12 Kilis	87.409	145.826	233.235	37,48
13 Mardin	85.578	862.757	948.335	9,02
14 Kayseri	80.481	1.434.357	1.514.838	5,31
15 Kocaeli	52.225	2.033.441	2.085.666	2,50
16 Osmaniye	38.285	553.012	591.297	6,47
17 Malatya	31.421	808.692	840.113	3,74
18 Adıyaman	21.688	632.148	653.836	3,32
19 Diyarbakır	21.672	1.791.373	1.813.045	1,20
20 Sakarya	14.927	1.060.876	1.075.803	1,39
21 Denizli	13.326	1.051.056	1.064.382	1,25
22 Nevşehir	12.706	308.003	320.709	3,96
23 Manisa	12.628	1.456.626	1.469.254	0,86
24 Elazığ	12.188	588.088	600.276	2,03
25 Batman	12.135	626.319	638.454	1,9
Ülkedeki toplam	3.418.488	84.680.051	88.098.539	3,9
Depremlerden etkilenen toplam	1.738.035	13.897.974	15.636.009	11,1

Depremlerden etkilenen yerel halk ve kayıtlı Suriyelilerin toplam nüfusu 15.636.009'dır (GİB, 2023). Mart 2023 tarihi itibarıyla toplam vefat sayısı 46.104, vefat eden Suriyeli sayısı 1.500 ve yıkık bina, acil yıkılacak ve ağır hasarlı bağımsız birim sayısı 645.000 olarak açıklanmıştır (BBC, 2023; CNNTURK, 2023). Bu sayıların katlanarak artması beklenen son depremlerden Suriyeli mültecilerin de büyük oranlarda etkilenmiş olabilecekleri ihtimali yüksektir. Bu depremlerin etkilediği 11 il incelendiğinde, bu illerdeki Suriyeli mülteci nüfusunun, tüm ülkede Suriyelilerin en fazla olduğu şehirler arasında yer aldığı (Şekil 1) ve bunun ülkedeki kayıtlı Suriyeli nüfusun %49,6'sını oluşturduğu görülmektedir. Bu şehirlerde kayıtlı olan Suriyeli nüfusun depremden etkilenen toplam nüfusa (yerel halk ve

Suriyeliler) oranı incelendiğinde, depremden bir şekilde etkilenen toplam nüfusun %11,1'inin Suriyelilerden oluştuğu anlaşılmaktadır (Tablo 1). Depremlerden etkilenen Suriyelilerin, iş imkânlarının olabileceği küçük sanayi bölgelerinin yer aldığı yakın illere (Konya, Ankara, Kayseri vb.) dağılması, böylece kentler arası yeni hareketlilikler oluşması beklentisi yükselmektedir. Suriye'ye geçişlerin artmış olduğu bilgilerine karşın (BBC, 2023), son depremlerin Suriye'yi de etkilemesi temelli bir anavatana dönüş ihtimalini azaltmaktadır.

Suriyelilerin yer seçimlere dair kent ölçeğinde yapılan bu değerlendirme, onların barınma ihtiyaçlarını kentsel alanda nasıl ve hangi bölgelerde sağlandıklarına dair bir tartışma

⁴ Tablo 1 T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı Şubat 2023 verileri esas alınarak düzenlenmiş olup, renkli satırlar depremden etkilenen illere ilişkin bilgileri göstermektedir.

Şekil 1. Türkiye'deki aktif deprem fay hatlarının geçtiği şehirlerde yaşayan geçici koruma altında bulunan Suriyeli nüfus.⁵

yapma ihtiyacını da doğurmaktadır. Ülkemizde yukarıda tanımlanan çerçeve dışında, kentlere dağılan Suriyelilere yönelik herhangi bir yerleştirme ya da konut politikası bulunmamakta, Avrupa'nın göçmenlerin barınma sorununa yönelik geliştirdiği araçlar (kredi ve kira desteği, vergi indirimi vb.) kullanılmamaktadır (OECD/EU, 2015). Bu durum kentlere dağılan Suriyelileri barınma ihtiyaçlarını karşılama konusunda kendi sorumluluklarını almaya zorlamıştır. Ülkemizde pek çok farklı kentte uygulanan saha çalışmaları, ekonomik imkânları nedeniyle bu mültecilerin kentlerin yoksul, düşük nitelikli, ucuz konut alanlarında barınma ihtiyaçlarını karşıladığını göstermektedir (örn. Aslan ve Güngör, 2019; Erdoğan, 2021; Mersin Üniversitesi, 2014; Sandal, 2014; Kahraman, 2022-RS; Güngördü ve Kahraman, 2021). Belli bir konuda deneyimi bulunan işgücüne olduğu kadar düşük eğitilmiş ve becerili işgücüne ve kayıtsız mültecilere de çalışma olanakları sunan İstanbul, Ankara, İzmir, Mersin gibi büyük kentlerdeki sanayi bölgelerinin etrafında oluşmuş olan konut alanları Suriyeli mülteciler için en gözde yerleşim alanlarıdır (Mersin Üniversitesi, 2014; Güngördü ve Kahraman, 2021; Şimşek, 2020). Bu bölgelerin etrafında yer alan yerleşimler çoğunlukla ülkemizde kırdan kente göçenlerin emekleriyle üretilmiş düşük kaliteli, eski ve dolayısıyla afet riskli alanlar olmalarına karşı ucuz ve erişilebilir barınma imkânları sunmaktadır (Kahraman, 2022-LC). Kayıt dışı, uzun ve esnek çalışma saatleriyle ve/veya düşük ücretlerle çalışmak durumunda kalan Suriyeli

mülteciler (Şimşek, 2020) bir yandan ekonomik koşullar diğer yandan zaman ve yol maliyetleri nedeniyle, iş yeri-konut yakınlığının etkisinde bu konut alanlarında yaşamayı seçmekte/mecbur kalmaktadır (Haliloğlu Kahraman, 2022-RS).

Suriyeli mülteciler için yer seçimlerini şekillendiren diğer bir unsur Suriyelilerin diğer Suriyeliler ile birlikte yaşama isteğidir (Rottmann ve Kaya, 2021; Haliloğlu Kahraman ve Güngördü, 2022). Suriyeli mültecilerin yerleştikleri pek çok kentin belli bölgelerinde kümelenme eğilimi göstermesi, bu alanların mültecilere yönelik mal ve hizmetlerin sunumunun yoğunlaştığı alanlar halini almalarını sağlamıştır (Kahraman, 2022-RS). Yeni gelen mültecileri açısından çekim gücü fazla olan bu alanlarda zaman içinde nüfus giderek artmıştır. Diğer yandan, bu tip mekânsal kümelenmeler çoğu kez yerel halkın kentin farklı bölgelerine göç etmesiyle sonuçlanmıştır (Kahraman, 2022-LC). Suriyelilerin yerleştiği kentlerde nüfusun artması ve buna bağlı olarak yaşanan kent içi/dışı hareketliliklerin, kentlerin üzerindeki büyüme baskılarını artabileceğini düşündürmektedir (Alhusban vd., 2019). Artan tüm bu eğilimler deprem bölgelerinde depremlerden etkilenebilecek nüfus büyüklüğünü artırmaktadır (Ambraseys, 2009). Ülkemizde depremden etkilenen ya da etkilenebilecek kentler için büyüme baskılarına ve bunun göçlerle olan ilişkisine odaklanan araştırmaların yapılması durumun ciddiyeti üzerine daha net bulgular ortaya koyabilecektir.

⁵ Şekil 1 T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı Şubat 2023 ve AFAD deprem verileri esas alınarak düzenlenmiştir.

Son olarak, Suriyelilerin yer seçim süreçlerini konut ölçeğinde incelemek ve barınma sağladıkları konutlara dair deprem riskleri açısından daha detaylı bir değerlendirme yapmak anlamlı olacaktır. Farklı kentlerde yaşayan Suriyeli mültecilerin yaşam ve barınma ortamlarına ilişkin bilgi sunan ve derinlemesine görüşmeler, anketler ve gözler gibi farklı bilgi toplama tekniklerine dayalı ilgili yazın, Suriyelilerin çoğunlukla yasal olmayan, kentsel dönüşüm süreci içinde bulunan/bulunma ihtimali olan ve/veya yoksul yerleşim alanlarında yoğunlaştıklarını göstermektedir. Nitelikleri nedeniyle afet riski taşıdığı düşünülebilecek bu yerleşimlerdeki barınma olanakları, Suriyelilerin yaşadıkları konutların bakımsız, sağlıksız koşullar içeren, boşaltılmış, zarar görmüş konutlar ve/veya geçici barınaklar olduğuna dikkati çekmektedir (örn. Tapan, 2019; Mersin Üniversitesi, 2014; Haliloğlu Kahraman, 2022-RS). Kınay ve Yaşınkaya (2019)'nın çalışması Manisa'da Suriyelilerin yaşadığı konutların öncesinde ahır, ambar veya kömürlük olarak kullanıldığına, Tapan (2019)'ın Malatya'daki çalışması yaşanan konutların sağlıksız koşullarına ve Aslan ve Güngör (2019)'un İstanbul'daki çalışması ise bu koşullara ek olarak bina girişlerinin yetersizliğine dikkati çekmektedir. Ankara'da Haliloğlu Kahraman (2022-RS)'nin yaptığı çalışma ise kentsel dönüşüm alanı ilan edilen mahallelerde yarı yıkılmış ve boşaltılmış konutların basit tadilatlar yapılarak Suriyeliler tarafından kullanılmaya başlandığını ve konutların yapısal sistemlerinde oluşan çatlakları ve hasarları ortaya koymaktadır. ORSAM (2017)'in araştırması Suriyelilere kira verilmek üzere inşa edilen, mevcut düşük kaliteli konutlara eklenmiş kaçak ve düzensiz yapılaşmaya dikkati çekmektedir. Değinilen tüm bu nitelikleri nedeniyle bu konutların depremden etkilenme riski ve can güvenliği üzerinde yarattığı riskler de yüksek olacaktır. Konutların bu niteliklerine ek olarak, Suriyeli mültecilerin hanehalkı büyüklüklerinin yüksek oluşu bu risklerden zarar görebilecek mülteci sayısını arttırmaktadır. Kaya ve Kıraç (2016) deprem beklentisinin en yüksek olduğu metropoliten kentlerden olan İstanbul'da yaptığı çalışmada hanede yaşayan sayısının 7'ye kadar çıktığını, Sandal vd. (2016)'nin çalışması ise Şubat 2023 depremlerinde en çok zarar gören kentlerden olan Gaziantep'te aynı hane içinde yaşayan kişi sayısının ortalama 12,2'ye kadar yükseldiğini göstermektedir. Ayrıca ülkedeki tüm Suriyeli nüfusun %70'inden fazlasının afetler bağlamında en kırılgan gruplar arasında anılan kadın, çocuk ve yaşlı gruplardan oluşması (GİB, 2023), Suriyeliler arasında depremlerle baş edebilme kapasitesi düşük nüfusun yoğunluğunu hatırlatmakta, bu nedenle artabilecek olası deprem riskleri konusunda bir kez daha dikkatli olmaya davet etmektedir.

Sonuç

Suriye'de başlayan iç karışıklıklar ve yarattığı tehditler milyonlarca insanı anavatanlarını terk etmeye zorlamıştır. Suriye'den göçe yönelen dinamikler, Türkiye'nin çekicilikleri, mültecilerin özellikleri, sınırlılıkları ve gelecek niyetleri bir araya gelince Türkiye toplu göçün merkezi olmuştur. Türkiye geçici koruma altına aldığı Suriyeliler ile kısa zamanda dünyanın en çok mülteci nüfusuna

sahip ülkesi haline almıştır. Göç sürecinin arkada kalan 12 yılında Suriyelileri konu alan pek çok akademik çalışma yapılmıştır. Bunlar arasında afet risklerini, özellikle Coronavirüs ve az sayıda da olsa Van depremi bağlamında ele alan çalışmalar bulunmaktadır. Ülkemizde yaşanan Kahramanmaraş ve Hatay merkezli Şubat 2023 depremler, afetler ve mülteciler ilişkisinin de Türkiye gibi deprem kuşaklarının çakıştığı bir ülke için deprem tehlikeleri ve riskleri açısından detaylı olarak irdelenmesi gerektiğini göstermiştir. Ülkemizin bir deprem ülkesi oluşunun farklı alanlarda çalışan bilim insanlarına kendi uzmanlaştıkları alanlarda ve yaptıkları çalışmalarla katkı sunması gerektiğine inanılarak hazırlanan bu derleme, Suriyeli mültecilerin yer seçim süreçlerini farklı ölçeklerde deprem tehlikesi ve riskleri açısından değerlendirmiştir. Bu kapsamda Suriyelilerin yer seçtikleri kentlerin, yerleşim alanlarının ve konutların nitelikleri incelenmiştir.

Geçici koruma statüsü Suriyelilere sağlık, eğitim ve insani yardımlar gibi temel hizmetlere ve işgücü piyasasına erişim sağlıyor olsa da barınma sorunlarına ilişkin bir çerçeve sunmamıştır. Suriyeli mülteciler için Türkiye'nin bir yerleştirme ya da barınma politikası bulunmamaktadır. Göçün ilk yıllarında kurulan barınma merkezleri barınma ihtiyacının karşılanmasına ilişkin geliştirilen geçici bir çözüm niteliğindedir. Bu sebeple de Suriyeli mültecilerin neredeyse tamamı bu merkezlerin dışında yaşamaktadır. Fakat ülkemizde gerçekleşen son depremler Suriyelilere ilişkin kesin bilginin elde edilebileceği yegâne noktaların barınma merkezleri olabileceğini düşündürmüştür. Bu merkezlerin içerisinde yaşayan Suriyelilerin deprem sonrası durumları araştırılması gereken bir konu olmakla birlikte, bu merkezlerin barınma ortamlarının deprem riskleri açısından kentlerde yer seçtikleri konut alanlarına göre daha güvenli oldukları yargısı ağır basmaktadır.

Çeşitli nedenlerle barınma merkezlerinden ayrılan ve kentlere dağılan Suriyeliler depremlerden önemli ölçüde etkilenebilecek risk grupları arasındadır. Ülkemizde deprem tehlikesi olan kentlerde yaşayan Suriyelilerin ülkedeki toplam Suriyeli nüfusun büyük bir kısmını oluşturması, son depremlerden büyük ölçüde zarar görmüş olmaları ihtimalini arttırmaktadır. Suriyelilerin özellikle Suriye sınırına yakın deprem tehlikeli alanlarda yer seçmesiyle, son yaşanan depremlerden olumsuz etkilenebilecek nüfusun oranı da artmıştır. Suriyeli mültecilerin kent içindeki dağılımları incelendiğinde ise, finansal kaynakları sınırlı olan mültecilerin kentlerin düşük nitelikli, bakımsız ve sağlıksız koşullar içeren, yoksul ve ucuz konut bölgelerinde ve/veya yasal olmayan konut dokusuna sahip afet riskine açık alanlarda barınma ihtiyaçlarını karşıladıkları görülmektedir. Bu alanlar genellikle iş pazarına yakın ve Suriyelilerin mekânsal olarak yoğunlaştıkları alanlar olması nedeniyle yeni mülteci nüfusu kendilerine çekebilme potansiyeline sahiptir. Bunun anlamı bu tip riskli alanlarda barınan mülteci nüfusunun daima yüksek olacaktır. Yerel halk içinse bu alanlardan çıkmak ve yeni konut alanları aramak tercih edildiğinden özellikle göç alan kentlerde oluşan büyüme baskılarının, deprem bölgeleri için giderek daha fazla kentsel alanın deprem riskini altına girmesi ihtimalini güçlendirmektedir.

Bu çalıma son olarak, Suriyelilerin yaşadıkları konutların düşük malzeme kalitesi ve yapısal zayıflıkları/yıpranmışlıkları nedeniyle depremlerden zarar görebilme ihtimallerinin arttığına dikkati çekmiştir. Suriyelilerin hanehalkı büyüklüklerinin yüksek oluşu bu riskin etkileyebileceği nüfusu artırmaktadır. Buna ek olarak, bir yandan varlıkları bilinmeyen kayıtsız mülteciler ve izinsiz kent içi ve dışı hareketlilikleri diğer yandan mültecilerin kendi içindeki kadın, çocuk, yaşlı gibi kırılganlıkları yüksek grupların varlığı afetlerle baş edebilme becerilerini olumsuz etkileyecektir.

Sonuç olarak bu çalışma, yer seçim kararları ve toplumsal nitelikleri nedeniyle ülkemizde yaşayan Suriyeli mültecilerin depremlerden önemli ölçüde etkilenebilecek gruplar arasında yer aldığını göstermiştir. Bu çalışmanın sentezlediği bilgiler beş ana konuya dikkati çekmektedir: i) Ülkemizde kayıtsız mültecilerin varlığı ve çeşitli sebeplerle yetkililere bildirilmeden izinsiz gerçekleştirdikleri kent içi dolanımlar ve kentler arası hareketlilik, Suriyeli nüfusun kentler bazında ve kent içi dağılımları ile ilgili kesin bilgiye erişilememesi sorununu yaratmaktadır. Hâlbuki ilgili bir bilgi erişim altyapısının varlığı afet öncesi, sırası ve sonrası gerçekleştirilecek çalışmalar için hayati öneme sahiptir. ii) Ülkemizde Suriyeli mültecilere ilişkin bir barınma politikası oluşturma ve bunu ülkenin konut politikası ile birlikte ele alma ve mekânsal ayrışmanın yaratılmasına müsaade etmeden, güvenli yaşam ortamları sunulması konusunda yol gösterici olma ihtiyaçları bulunmaktadır. iii) Yaşanan son depremler Suriyeli mülteciler için yeni yer seçim süreçlerini başlatabilecektir. Bu süreçler Suriyeliler açısından yeni riskler barındırabileceği gibi, bu hareketlilik kontrol edilmediği sürece yeni yerler için de yeni riskler oluşturabilecektir. Özellikle deprem tehlikesi bulunan kentlerin büyüme eğilimlerinin gözden geçirilmesi ve bu bilginin planlama kararlarının geliştirilmesi için kullanması faydalı olacaktır. Bu kapsamda ülkedeki nüfus dağılımının ve yoğunluklarının dağıtımının bir ülke politikası olarak görülmesi deprem tehlikesi taşıyan kentler için kritik olduğu kadar ülkedeki kalkınma, imar ve kentsel dönüşüm hedeflerinin belirlenmesi ve kentsel donatıların ve hizmetlerin hakça dağıtımı açısından da önemli olacaktır. v) Afetlerden etkilenebilecek farklı gruplar olabileceğini kabul etmek, bu gruplar için afetler öncesinde bilgi üretmek risklerin azaltılabilmesi ve gerekli tedbirlerin alınabilmesi için atılacak önemli adımlardan biridir. Suriyeli mültecilerin niteliklerine, yaşam koşullarına ve yer seçim kararlarına ilişkin bilginin arttıkça afet risklerinin azaltılmasından toplumsal bütünleşmeye kadar etkin politikalar üretmek mümkün olabilecektir. Bu çalışmanın sunduğu çerçeveden yola çıkarak, afetler ve mülteci gruplar üzerine odaklanan, saha araştırmalarıyla desteklenen detaylı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Teşekkür

Şekil I'in hazırlanmasında emeği geçen Çankaya Üniversitesi Kentsel Tasarım ve Dönüşüm Yüksek Lisans Programı öğrencisi ve bursiyeri Destina Demirtaş'a teşekkür ederim.

Kaynaklar

- AFAD (2022). Türkiye'de afet yönetim ve doğa kaynaklı afet istatistikleri. afad.gov.tr. Erişim 27.02.2023.
- Akesson, B., & Coupland, K. (2018). Without Choice?: Understanding War-affected Syrian Families' Decisions to Leave Home. *Migration Research Series* (54), International Organization for Migration. Erişim Adresi: https://publications.iom.int/fr/system/files/pdf/mrs_54.pdf.
- Alhusban, A. A., Alhusban, S. A., & Al-Betawi, Y. N. (2019). Assessing the impact of urban Syrian refugees on the urban fabric of Al Mafrq city architecturally and socially. *International Journal of Disaster Resilience in the Built Environment*, 10 (2/3), 99-129.
- Ambraseys, N. (2009). *Earthquakes in the Mediterranean and Middle East: A multidisciplinary study of seismicity up to 1900*, Cambridge University Press.
- Aradhya, S., Hedefalk, F., Helgerts, J., & Scott, K. (2017). Region of origin: Settlement decisions of Turkish and Iranian immigrants in Sweden, 1968–2001, 1968–2001. *Population, Space and Place*, 23 (e2031), 1-18.
- Aslan, G. G., & Güngör, F. (2019). Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye göç sonrası yaşadığı sorunlar: İstanbul örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1602-1632.
- Åslund, O. (2005). Now and forever? Initial and subsequent location choices of immigrants. *Regional Science and Urban Economics*, 35(2), 141-165.
- Baban, F. Ilcan, S., & Rygiel, K. (2017). Syrian refugees in Turkey: pathways to precarity, differential inclusion, and negotiated citizenship rights. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(1), 41-57.
- Balcılar, M., & Nugent, J.B. (2019). The migration of fear: an analysis of migration choices of Syrian refugees. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 73, 95-110.
- Balkan, B., & Tumen, S. (2016). Immigration and prices: quasi-experimental evidence from Syrian refugees in Turkey. *Journal of Population Economics*, 29(3), 657-686.
- BBC News (2023). Türkiye'deki yüzlerce Suriyeli deprem sonrası Suriye'ye gitti. Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/articles/crgz584x9gro>.
- BM (1951). Mültecilerin hukuki durumuna dair sözleşme. Erişim Adresi: https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/KM___/d00/c002/km___00002024ss0053.pdf.
- Carter, T. S., & Osborne, J. (2009). Housing and neighbourhood challenges of refugee resettlement in declining inner-city neighbourhoods: A Winnipeg case study. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 7(3), 308-327.
- CNNTURK (2023) Depremde Vefat Sayısı Kaça Ulaştı? Erişim Adresi: <https://www.cnnturk.com/turkiye/30-gun-depremdede-olu-sayisi-ne-kadar-oldu-guncel-yarali-sayisi-kac-hangi-ilde-kac-bina-yikildi-kac-kisi-oldu>.
- Crawley, H., Hagen-Zanker, J. (2019). Deciding where to go: policies, people and perceptions shaping destination preferences. *International Migration*, 57(1), 20-35.
- Erdoğan, M. (2021). Suriyeliler barometresi 2020. Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2023/01/SB-2021-TR-MME-FINAL-19-Ocak-2023.pdf>.
- GİB (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı) (2023). Geçici Koruma İstatistikleri. Erişim Adresi:

- Haliloğlu Kahraman, Z. E., & Güngördü, F. N. (2022). Understanding the local dynamics of Syrian refugee integration through the eyes of refugees and local residents: the case of the Önder Neighbourhood, Ankara. *Southeast European and Black Sea Studies*, 22(2), 305-328.
- İçduygu, A., & Nimer, M. (2020). The politics of return: exploring the future of Syrian refugees in Jordan, Lebanon and Turkey. *Third World Quarterly*, 41(3), 415-433.
- Kahraman, Z. E. H. (2022). Understanding location choice of Syrian refugees from country to neighbourhood level: Opportunities, restrictions and expectations. *Habitat International*, 125 (102597), 1-9.
- Kaya, A., & Kıraç, A. (2016). İstanbul'daki Suriyeli mültecilere ilişkin zarar görülebilirlik değerlendirme raporu. İstanbul: Hayata Destek Derneği.
- Kınay, D., & Yalçınkaya, N. (2019). Göç yüzülünde Türkiye Manisa ilindeki Suriyeliler. İstanbul: İKSAD Yayınları.
- Kirişçi, K. (2014). Syrian refugees and Turkey's challenges: Going beyond hospitality (pp. 1-46). Washington, DC: Brookings. Erişim Adresi: <http://madde14.org/english/images/0/0e/2014BrookingsSyriaKirisçi.pdf>.
- Mallett, R., & Hagen-Zanker, J. (2018). Forced migration trajectories: An analysis of journey-and decision-making among Eritrean and Syrian arrivals to Europe. *Migration and Development*, 7(3), 341-351.
- Mersin Üniversitesi (2014) Suriyeli göçmenlerin sorunları çalışmayı sonuç raporu. BİAMER. Erişim Adresi: <http://www.madde14.org/images/b/b0/MersinUnivSuriyeCalistay.pdf>.
- Moawad, P., & Andres, L. (2020). Decoding Syrian refugees' COVID-19 vulnerability in informal tented settlements: a community-/refugee-led approach to mitigate a pandemic outbreak. *Town Planning Review*, 92(1), 33-39.
- Mülteci Hakları Merkezi (2017) Suriye'den Gelen Sığınmacılar İçin Türkiye'de Geçici Koruma. Erişim Adresi: <https://www.mhd.org.tr/images/yayinlar/MHM-1.pdf>.
- OECD/European Union. (2015). Indicators of immigrant integration 2015: Settling in, OECD Publishing. Erişim Adresi: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264234024-en>.
- ORSAM (2014). Suriye'ye komşu ülkelerde Suriyeli mültecilerin durumu: bulgular, sonuçlar ve öneriler. İstanbul: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi. Erişim Adresi: <https://www.orsam.org.tr/tr/suriye-ye-komsu-ulkelerde-suriyeli-multecilerin-durumu-bulgular-sonuclar-ve-oneriler/>
- Öztürk, C. E., Şahin, İ., Yavuz, T., ..., & Kaya, D. (2004). Intestinal parasitic infection in children in post-disaster situations years after earthquake. *Pediatrics international*, 46(6), 656-662.
- Rottmann, S., & Kaya, A. (2021). 'We can't integrate in Europe. We will pay a high price if we go there': Culture, time and migration aspirations for Syrian refugees in Istanbul. *Journal of Refugee Studies*, 34(1), 474-490.
- Sandal, E. K., Hançerkıran, M., & Tıraş, M. (2016). Türkiye'deki Suriyeli mülteciler ve Gaziantep ilindeki yansımaları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 461-483.
- Şimşek, D. (2020). Integration processes of Syrian refugees in Turkey: 'Class-based integration'. *Journal of Refugee Studies*, 33(3), 537-554.
- Tapan, İ. (2019). Suriyeli mültecilerin Malatya'da coğrafi dağılımı ve sosyo-ekonomik etkileri. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2022). Yeni yabancı kaydı yapılmayacak. Erişim Adresi: <https://www.icisleri.gov.tr/istanbulda-8-ilcede-yeni-yabanci-kaydi-yapilmayacak>.
- Tierney, K. (2019). Disasters: A sociological approach. John Wiley & Sons.
- Türkoğlu, N. (2001). Türkiye'nin Yüzölçümü ve Nüfusunun Deprem Bölgelerine Dağılışı. Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, 133-148.
- UNHCR (2022). Türkiye fact sheet. The UN Refugee Agency. Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2022/11/Turkiye-factsheet-September-2022.pdf>.
- Wilkinson, A. (2020). Local response in health emergencies: Key considerations for addressing the COVID-19 pandemic in informal urban settlements. *Environment and Urbanization*, 32 (2), 503-522.
- Wilson, B., Paradise, T. (2018). Assessing the impact of Syrian refugees on earthquake fatality estimations in southeast Turkey. *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 18(1), 257-269.
- Zimmermann, S. (2010). Why seek asylum? The roles of integration and financial support. *International Migration*, 48(1), 199-231.
- Zorlu, A., Mulder, C. H. (2008). Initial and subsequent location choices of immigrants to the Netherlands. *Regional Studies*, 42(2), 245-264.